

Питання 30. Київський національний університет у роки воєнного лихоліття(1941-1944рр) та відбудова університету(1944-1950-і роки).

6 листопада 1943 р. війська Першого Українського фронту при підтримці партизанських загонів визволили м. Київ. Першим, хто увірвався на вулицю Хрещатик був старшина Шелуденко на своєму Т-34, де зустрів свою героїчну смерть. Біля пам'ятника Тарасу Шевченку цього ж дня командування фронту вітало киян із звільненням. Місто лежало в руїнах. Знищеними й розграбованими були корпуси університету. Один тільки приклад – фонди університетської бібліотеки розкрадені, книги валялися, як згадував пізніше професор В. Н. Котов по вул. Володимирській аж до приміщення оперного театру. Головний корпус був підірваний окупантами у п'яти місцях і спалений. Звичайно, все обладнання, фонди факультетів і лабораторій були пограбовані й знищені. Уцілів гуманітарний корпус, де розмістилися й розпочали навчальний процес гуманітарні факультети у тому числі й історичний (кафедри археології, середніх віків, історії народів СРСР, нової історії, стародавньої історії). Заняття на факультеті розпочалося 1 лютого 1944 р. Відновили свою роботу ще п'ять факультетів: фізико-математичний, хімічний, біологічний, геолого-географічний, філологічний з відділеннями російської, української мов та західних мов, заняття на них розпочалося 15 січня 1944 р. Серед студентів істориків навчалися студенти старого складу (35 осіб) і щойно прийняті (передбачалося – 60). На початку 1944/45 навч. року в університеті діяло 13 факультетів, зросла кількість з 53 довоєнних до 81 кафедр. Новостворені факультети – економічний, філософський та міжнародних відносин тощо. Нестача приміщень, відсутність належних кабінетів, лабораторій і аудиторій, недостатній бібліотечний фонд (зібрано близько 400 тис. книг) ускладнювало навчання студентів. Але поступово умови поліпшувалися. Так, на історичному факультеті якісно було обладнано кабінет марксизму-ленінізму, який обслуговував всі факультети. Практично через 9 років (1952 р.) було завершено відбудову й реконструкцію Київського університету, збільшується кількість факультетів і кафедр, зокрема на історичному факультеті створено кафедру архівознавства (1944), як відповідь на виклик потреби фахівців архівістів в державі, а у 1947 р. – кафедру історії УРСР, правда, при цьому ліквідували кафедру стародавньої історії і об'єднано з кафедрою середніх віків. У 1952 р. історичний факультет об'єднали із факультетом міжнародних відносин, перетворивши його у відділення. В цьому ж році на історичному факультеті з'явилася ще одна кафедра – міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР, перейменована в 1954 р. на кафедру міжнародних відносин. Перший після воєнний достроковий випуск в університеті відбувся у 1944/45 н. р., оскільки студентів перевели із п'яти річного навчання на чотирирічний. Із 116 студентів–випускників університету на історичному дипломи отримали 25 осіб. Одночасно відбувся звичайний випуск. На історичному було випущено 41 студент, а в наступному 1945/46 навчальному році закінчили історичний факультет 87 істориків. За

п'ять років з 1947/48 – 1952/53 навчальні роки на історичному факультеті навчалося 2376 студентів. У 1953 р. на історичному факультеті диплом про вищу освіту отримали 72 чоловіки. Кількість студентів-істориків щорічно поступово збільшувалася. Так, у 1953/54 н. р. на факультеті навчалося 573 осіб на відділеннях: міжнародних відносин – 135, історії СРСР – 82, марксизму-ленінізму – 60, історії УРСР – 32, археології – 31, історико-архівному – 28, нової історії – 25.

Керівництво Київського університету ім. Т. Г. Шевченка турбувався про поповнення викладацького складу за рахунок підготовки аспірантів, у першу чергу цільовиків. На історичному факультеті у 40–50 роках ХХ ст. всіма аспірантами фактично керував єдиний на той час професор А. О.

Введенський. Умови роботи аспірантів були жахливі, фінансування практично відсутнє (аспірант не мав можливості виїхати у відрядження із за недостатнього фінансування), бібліотека була недостатньо укомплектована, доступ до літератури був ускладнений, архівні матеріали не упорядковані, відсутність аудиторного фонду, що примушувало професора проводити заняття у себе дома. Кількість аспірантів була різною. Найбільше аспірантів навчалося на кафедрі історії КППС – 38, історії СРСР – 3, історії України – 3, історії міжнародних відносин – 7.

Науково-дослідна робота на факультеті розвивалася відповідно до фінансово-матеріального забезпечення і особистих інтересів викладачів. На історичному факультеті працювали над 25 темами, які не завжди завершувалися публікацією монографічних праць, а сурогатом-звітом про виконану наукову проблему. Серед тем, над якими працювали історики назвемо тему професора Митрофана Васильовича Бречкевича "Захист Мамаєвого кургану", професора А. О. Введенського "Строганівські художні майстерні в XVI–XVII ст.", "Історія влади і державного управління України" доцента Ф. П. Шевченка, "Україна в міжнародних відносинах епохи імперіалізму" доцента Л. Ю. Кертмана, "Взаємозв'язки і взаємовпливи у слов'янському національному русі XIX ст. доцента О. Л. Бортникова" тощо. Окремі кафедри тісно співпрацювали з академічними установами. Так, кафедра археології разом з Інститутом археології АН УРСР проводили розкопки в Києві.

Важливим і найбільш продуктивною була праця у написанні доповідей і повідомлень для конференцій різного ґатунку. У Київському державному університеті проводилися наукові конференції. Низка з них присвячувалася окремим знаменитим датам. Особливо в цей період (22–28 лютого 1945 р.) мали значення конференція, де викладачі історичного факультету ділилися результатами досліджень 110-річної історії Київського університету, а влітку цього ж року провели підсумкову конференцію. У червні 1945 р. студенти провели свою наукову сесію.

Наукове студентське товариство університету своєчасно відгукувалося на підготовку наукових сесій та конференцій. Кожний факультет, зокрема й історичний завжди організовував свою секцію в університетських конференціях. У цей час продовжили друкувати "Студентські наукові праці".

Свою організаторську діяльність Наукове студентське товариство направляло на тісну співпрацю з науковими гуртами кафедр, налагоджувало зв'язки з іншими університетами СРСР.